

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Decima. A quo moveantur corpora, quæ resiliunt?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

causatur ab impulsu, quia illius intensio non potest assignari causa impulsus, quia alioquin idem seipsum intenderet: probatur aut. Nam rei militaris & fortioris Armaturæ experti, prout ipse frequenter audivi à nobilibus viris militibus præclaris, Tormentum quodlibet, secundum quod magnum est, in proportionata distantia collocari debet, ut murum quater & confringere possit, ita quod si nimis propinquum sit muto perfrigendo, non plus efficere, quam si esset nimis distans, sed hoc non ob aliam rationem, quam, quod non habeat medium, per quod vires suas intendat, ergo etiam in non animatis motus in medio est velocior. Respondeo, si vera est ista experientia, ut puto esse, illam velocitatem majorem non quidem provenire ab impulsu solo, sed etiam à medio, quod propter fortem impetum concurrat ad intensioem motus, ad impediendum vacuum, eò, quod aer vehementer per primum pulsus commoveatur, qui dum incipit languescere, aer etiam non concurrat amplius tam fortiter, ideoque in fine, sicut in principio motus est remissior, usque dum tandem totaliter desinat & cesset.

Urgetur: Si aer concurrat ad intensioem motus, sequetur, quod, quò diutius aer concurrat, eò magis motus deberet intendi, & sic usque ad infinitam distantiam intendi posset, sed hoc est falsum, & contra omnes experientias, ergo: probatur sequela, quia aer ubique est ejusdem rationis, ergo si semel potest intendere semper poterit, & consequenter intendere continuò, ergo: probatur ant: quia non potest assignari, quando nam cessaret intendere, vel cur? sicut nec potest assignari tempus, vel ratio, cur ipse impulsus desinat, cum non desinat per corruptionem subjecti, nec per introductionem contrarii, nec per ullam aliam causam corruptentem, ergo. Respondeo negando sequelam, cum sua probatione, & dico rationem esse, quare aer non semper concurrat ad intensioem motus producendam, quia impulsus à projiciente impressus incipit languescere, ideoque aer non ita celeriter & velociter accurrat, impulsus verò ipse desinit, ex eo, quod non petat connaturaliter diutius conservari juxta conditionem subjecti & circumstantiarum, eò modo, quo desinit sonus, quem negat nemo, nullus tamen aliam affert rationem, cur desinat, nisi quia diutius conservari non exigit.

x. **Dices:** Sed neque assignari potest, quomodo producat iste impulsus, an in instanti? vel tempore? non primo modo, eò, quod habeat contrarium, est enim contra naturalem subjecti inclinationem; nec etiam successivè, seu in tempore, quia tunc esset prius in una parte, quam in alia, cum omnes tamen simul moveantur. Resp. impulsus illum produci in tempore, seu successivè, ratione motus localis necessario requisiti ad projectionem, quia pellens pellendo movet; Nec refert, quod habeatur prius in una parte, quam in alia, dummodò antè projectionem omnes partes impulsus habeant.

QUÆSTIO X.

A quo moveantur corpora, quæ resiliunt?

Cum motus projectorum fiat per impulsus, seu qualitatem motivam mobili ab agente impressam, ut dixi quæstione præcedente, certum est etiam, motum resilientium fieri per qualitatem impressam, quia sunt etiam violentè reprojecta, nec de hoc supposito priori ulla est controversia, dubitatur tamen de causa, quænam producat hanc qualitatem, quæ corpus facit resilire, an videlicet projiciente, an verò corpus ipsum resiliens. Ad quam postmodum sequitur alia difficultas, scilicet: An corpus resilient in puncto suæ resilientiæ quiescat, an verò uno eodem motu continuo moveatur à projiciente usque ad ipsam? Utramque difficultatem brevius, quam potero, expediam, unde

DICO I. Probabilius videtur, quod impulsus, quo projectum resilit, causetur à projiciente vel impellente, & non a corpore, à quo fit resilientia. Ita Scotista communiter &

Probatur primò: Quia pila, verbi gratia, projecta contra parietem eò fortius & vehementius resilit, quò fortius & validius fuit projecta, sed hoc non potest aliunde provenire, quam ab impellente, ergo: patet major, quæ est manifesta experientia, probatur mi. quia si esset aliquid, à quo provenire posset, esset paries, sed ab eo provenire nequit, ergo: probatur mi. quia in pariete nihil est, præter duritiem & quantitatem, sed neutra est ita activa; probatur de quantitate, quia alioquin Mathematicus agendo de quantitate, non abstraheret à motu; Neque durities causa esse potest, quia si Deus conservaret corpus aliquid molle in suo esse, secundum quantitatem & figuram, æquè haberetur motus, ac si fuisset ibi corpus aliquid durum, ergo.

Probatur secundò: Omnia, quæ impulsus projectis imprimunt, debent cum imprimere mediante motu, qui est causa vel saltè conditio necessariò requisita, sed corpora, à quibus fit motus reflexus, non moventur antecedentè, ergo illa corpora non possunt imprimere impulsus; major & minor est certa, consequentia ergo est optima. **Confirmatur Conclusio:** Quia reflexio luminis fit ab agente, à quo actione directà productum est, & non à corpore, à quo fit reflexio, ergo etiam resilientia corporis projecti non fit à corpore resiliens, sed à projiciente.

Dices: Motus sursum & motus deorsum distinguuntur specie, ergo non possunt provenire ab eodem impulsu, ergo est diversus impulsus, quo resilit pila à terra sursum, verbi gratia, & quo projicitur vel impellitur deorsum. R. I. dist. distinguuntur specie accidentali, transeat, substantiali, nego ant. & consequentiam. R. negando consequentiam, quia quemadmodum eadem virtus locomotiva animalis potest movere sursum & deorsum, ita etiam impulsus, cum sit ex se indeterminatus, determinabitur porro ab extrinseco.

IV. Per hæc tamen non velim negare, quin corpus reflectens, vel resiliire faciens concurrat etiam, non quidem effectivè, sed per modum alicujus conditionis necessariæ, & hoc quàm maximè patet, quòd corpora projecta non æqualitèr resiliant ab omnibus corporibus, si enim pila projiciatur contra saccum lanà repletum, verè non facit tantam resilientiam, ut proinde etiam ii, qui in oppugnationibus sese contra Tormentorum vim & conquassationem munire volunt, soleant opponere saccos lanà repletos, ad quos globus tormentarius evibratus plurimum debilitatur.

V. Dico 2. Mobile aliquando in puncto reflectionis quiescit, id tamen non est absolute necessarium semper fieri. Ita Doctör quodlib. 12. a. 3. Et

Probatur quoad i. p. Quia si pila mollior seu rarior projiciatur contra parietem, tunc prior pars pilæ priùs tempore tangit parietem, quàm alia, ita, ut per compressionem successivè tangant secundum majorem vel minorem superficiem, ergò piores quiescunt, usquè dum integerint alia, patet aut. quia si eadem pila inficeretur colore rubro, relinqueret partem parietis coloratam, secundum ipsam magnitudinem suam, ergò quievit, quia ad alterationem faciendam necessariò requiritur tempus.

VI. Probatur secundò eadem pars:

Ex quadam experientia sic: Si traheretur una linea in aliquo spatio ab A usquè ad B directissimè, ita, quòd nihil obfret, & altera trahatur similis linea, sed quæ solùm usquè ad medietatem prioris lineæ pertingat, & imaginetur, quòd sit linea A usquè ad C, in C si aliquod corpus resistens & impediens motum pilæ, tunc si per utramquè lineam projiceretur aliqua pila, illa, quæ fuisset directè projecta ab A usquè ad B, citius esset in B, quàm altera pila, quæ esset projecta ab A usquè ad C, antequàm rediret ad terminum A, sed hujus tardioris motus non potest allegari alia ratio, nisi quòd pila in objecto aliquantulum quieverit, ergò, probatur mi, quia suppono, pilas esse per omnia pares, æqualitèrquè motas, & spatium directum non esse minùs, quàm illud, per quod reflexè movetur, ergò. Et hæc experientia si vera est, rationi certè prævalet.

Attamen probo alteram partem Conclusionis: Quia si projiceretur aliquod corpus leve sursum, cui ingens lapis vel aliquod aliud corpus grave obviaret & occurreret, in tali casu corpus leve deberet resiliire & reflectere, sed tunc non quiesceret, ergò, probatur mi, quia si corpus leve tunc quiesceret, deberet etiam quiescere corpus grave, verbi gratià, lapis molaris, sed tale corpus non quiesceret, ergò nequè corpus leve, probatur ma. quia tunc lapis molaris non penetraret corpus leve, & consequentèr si corpus leve quiescit, impedit, quòd minùs tempore quietis lapis ejus occupet locum, ergò etiam lapis quiesceret; probatur etiam minor, quia videtur incredibile, quòd corpus quodcunquè leve, verbi gratià, pluma posset impedire motum lapidis maximi deorsum, ergò.

VII. Pro fine hujus quæstionis, totiusquè disputationis adhuc nonnulla dubia resolvenda erunt, quæ non videntur mereri fufiorem examinationem, quamvis plura difficultate non careant, sunt tamen apud omnes obvia: unda

VIII. Quæres I. An idem possit moveri motibus contrariis? Respondeo, in genere substantiæ, qualitatis & ubi, idem non potest moveri motibus contrariis completis, benè tamen inadæquatis.

Patet prima pars, idem non potest generari, & corrumpi simul & semel, fieri & destrui &c.

Probatur secunda pars: Quia nequit una eademquè qualitas simul & semel intendi & remitti, nec deniq; lapis eadem vice potest ascendere sursum, & descendere deorsum.

Probatur tertia pars: Quia in omnibus viventibus, & maximè sensitivis & rationalibus idem corpus simul & semel crescit & decrescit, ergò idem corpus movetur duobus motibus contrariis; probatur aut. quia calor naturalis depascit aliquid de viventis substantia per suam activitatem, & etiam virtus nutritiva econtrà alimentum in substantiam alitèr convertit defectumq; priorem supplet, ergò idem crescit & decrescit, & consequentèr idem movetur motibus contrariis. Verùm quia in accreatione non modò quantitas, sed substantia etiam acquiritur, ideo videtur idem etiam secundum substantiam moveri posse motibus contrariis, non quidem per quos poneretur, & non poneretur ad esse, sed per tales, per quos transfret à minori ad majorem, vel ab æquali deperdita, ad æqualem acquirendam. Imò si hoc sufficit, posset dici, quòd idem etiam posset moveri motibus contrariis localitèr, si illud habeat ubi definitivum, & sic anima movetur sursum & movetur etiam deorsum, verbi gratià, manu dextrà sursum, sinistrà deorsum, neq; juvat dicere, motus hosce esse inadæquatos, quia licèt verum sit, quòd sint inadæquati respectu corporis, non est tamen verum respectu animæ, quæ non secundum partem sed secundum se totam movetur.

IX. Quæres 2. Unde proveniat, quòd motus gravium deorsum & levium sursum sit in fine velocior, quàm initio vel medio? Respondeo rationem esse, quia gravia in se producent qualitatem impellentem, quæ, quò longior est motus, eò magis augetur, ac proinde in fine, quia magis impelluntur, magis moventur, quæ etiam causa est, quòd grave cadens ex altiori loco plius noceat, quàm si caderet ex demissiori; item ratio est, quòd faciant resilientiam à proprio centro, puta, si lapis, aut globus rotundus caderet ad terram duram, vel saxosam resiliiret contra propriam inclinationem, quem resultum non producit gravitas globi, sed illa qualitas impressa, quàmvis etiam obstaculum concurreret & figura, nam puto si lapis magnus quadratus ex summo aliquo loco caderet, quod exiguum, imò nullam faceret resilientiam. Sed

Quæres 3. An in projectis idem eveniat? Respondeo negativè, sed motus illorum in medio est velocior, quia usquè ad medium qualitas impressa ab agente non remittitur, ideoquè àer concurrrens ad impediendum vacuum, concurrat etiam ad augendum motum, remittente autem impulsu projicientis, cessat etiam àer fortitèr concurrere, & sic motus iterum elanguescit, ut suprà dixi.

XI.
Quare unum
projectum
citus mo-
veatur alio.

Quæres 4. Unde proveniat, quòd unum projectum magis & velocius moveatur, quàm alterum? Resp. hoc posse provenire ex pluribus capitibus; Primò si medium sit densius, vel rarius, nam si densum est, magis impedit, quàm si sit rarum &c. Secundò ex parte mobilis, si huic possit imprimi major vel minor impulsus, quemadmodum enim corpus maximum & vires moventis omninò excedens nullatenus moveri potest, ità pariter si sit aliquod corpus, quòd etiam valdè exiguum impulsu recipere possit, parum, aut nihil movebitur, ut patet de palea, pluma, &c. Tertio denique, si Movers fortius vel remissius imprimat impulsu, & suam applicet potentiam & virtutem motivam. Quarto etiam ratione figuræ, quia globus sphericus facilius descendit, quàm si esset aliquod corpus planum. Sed

XII.
Unde desu-
matur velo-
citas motus,

Quæres 5. Unde desumatur velocitas motus unius corporis gravioris, præ alio? si su-

prà nominata omnia sint paria, puta, si lapis centum librarum & alter quinquaginta deiciatur ab eadem turri, eadem vi, per eundem àerem, unde proveniat, quòd unus velocius moveatur præ alio? Resp. hoc provenire à gravitate majori; & ratio est: Quia idè grave descendit, quia habet gravitatem, ergò idè magis descendit, quia habet majorem gravitatem; ant. patet probatur consequentia: Quia, sicut calor est causa caloris, ità major calor est causa majoris caloris, ergò etiam, sicut grave est causa descensus, ita major gravitas erit causa majoris, seu velocioris descensus. Aliqui Recentiores dicunt, æquali motu pondus majus & minus moveri deorsum, & adducunt pro probatione experientiam, quæ si vera est, prævalebit omninò rationi, de eadem multum dubito.

Quæres 6. Ad quod prædicamentum motus collocari debeat? Resp. Si motus fundamentalitèr consideretur pro termino acquisito per motum, quòd tunc collocari non possit ad unum determinatum prædicamentum, sed ad substantiam nunc, paulò post ad quantitatem &c. Si verò formalitèr consideretur, tunc probabilitèr referri potest ad passionem, non quidem in quantum est correlatio ad actionem; sed prout dicit illud, à quo habet aliquid pati formalitèr. Et hæc de motu ad Motoris æterni qui

Immotus Stabilisque manens dat cuncta moveri,

Gloriam & Honorem dicta sufficiant.

